

мемор. заповідник “Поле Берестецької битви” ; упоряд. О. Борисюк. – Рівне : Несторов С. Б., 2011. – С. 121–127.

4. Загоранець О. Іконописну справу самобутнього художника Андрія Бурбелі сьогодні продовжують його діти / О. Загоранець, В. Уліницький. // *Сьогодні*. – 2005. – 10 трав.
5. Гайдай О. Шлях у Царство Небесне / О. Гайдай // *Духовна нива*. – 2003. – № 1. – С. 29–32.
6. Подольська Є. А. Культурологія: 100 питань – 100 відповідей / Подольська Є. А., Лихвар В. Д., Погорілий Д. Є. – К. : Інкос, 2008. – 240 с.

В статті подається панорамний обзор творчості волинського іконописця Андрія Бурбелі ученика іконописної мастерской Почаевської лаври, котора освіщена через призму составляючих понятій художественної культури.

Ключевые слова: *искусство, духовная культура, религиозная культура, религия, культурное пространство, иконопись, традиция.*

The article served a panoramic view of creativity Volyn icon painter Andrei Burbelo student icon workshop Pochaev Lavra which is illuminated through a prism is the concept of culture.

Key words: *art, spiritual culture, religious culture, religion, cultural space, iconography and traditions.*

УДК 7.04: 728.1 (1-21) (477.8)

Анна Радченко

ДЕКОР МІСЬКИХ ОСОБНЯКІВ ПРИКАРПАТТЯ КІНЦЯ ХІХ – ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ ст.: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

У статті розглядаються пам'ятки архітектурного декору кінця ХІХ – першої третини ХХ ст. Гуцульщини та Покуття. Проводиться порівняння орнаментальних мотивів, структури оздоблення й технології виготовлення декоративних деталей. Визначено деяку схожість між декорами особняків, вілл України, Польщі, Австрії.

Ключові слова: *модерн, ар-деко, наскрізне різьблення, вілли, профільовані стовпи.*

У міській архітектурі Прикарпаття наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. творчо засвоєні найрізноманітніші мистецькі ідеї сакральних і світських споруд минулого, виникли нові засади ажурного й накладного різьблення завдяки вдосконаленням інструментів і часткової механізації процесів деревообробництва. Декор міських особняків став унікальним мистецьким явищем, позначений тенденціями модерну й ар-деко.

Минуло майже століття й у сучасному будівництві особняків знову помітне захоплення декоративними елементами з дерева й металу, а тому висвітлення найважливіших засобів і мотивів оздоблення початку ХХ ст. є нині актуальним і має практичну складову – важливу основу для дизайнерів.

Стаття є продовженням публікацій автора на цю тему [1; 2]. Її мета – здійснити порівняння найхарактерніших зразків архітектурного оздоблення головних центрів на Покутті, Гуцульщині з подібними будівельними прикрасами туристичних міст Польщі й Австрії.

Розповсюдження дерев'яного та металевого декору в міській архітектурі Гуцульщини й Покуття було не рівномірним. Найбільше налічується пам'яток у Коломиї та Івано-Франківську, менше – у Косові, Ворохті, Кутах, Снятині, а найменше – у Городенці, Вижниці, Пугилі. Останній населений пункт знаходиться в горах, дещо віддалений від цивілізаційних процесів, однак і сюди дійшли мистецькі спрямування, що стосуються прорізного оздоблення особняків, які припадають на 1920–1930-ті роки. Характерним є особняк з верандою на вулиці Українській, 53, збудований у 1920-х рр., має елементи накладного наскрізного різьблення у вигляді витинанок з паперу, широкі смужки з колом у центрі та закрутками по кутах прямокутника. Ще два будинки на причілках наділені прямокутно-луковидними обв'язками майстерної теслярської роботи (вул. І.Франка, 12; 14).

У Кутах звертає на себе увагу багате різьблення. Потужні закрутки, що симетрично розміщені обабіч дзеркальної осі симетрії на фронтоні веранди будинку (вул. Косівська, 16), за побудовою є логарифмічною спіраллю, що демонструє раціональний принцип організації “сучцвіття і супліддя, системи листорозташування на гілках дерев та пагонах рослин (...) у формах

равликів. Він властивий і для біомолекулярних структур” [3, с.117]. Стилістично композиція синтезує ажурне різьблення з плетінковою структурою мотивів, що є рідкісними для ар-деко. Натомість універсальним методом є комплексне застосування обв'язки, фахверкових смуг конструкції й елементів дрібно-ажурного різьблення на будинку аптеки (вул. Косівська, 5).

Деталі архітектурного декору міських особняків і вілл зустрічаються спорадично й за межами Гуцульщини та Покуття, передовсім на схід і північ від зазначеної території. Зокрема, виявлено по три об'єкти в Бережанах, Галичі, Моршині, Рогатині; по два – у Бурштині, Бучачі, Долині, Калущі, Монастириськах, Стрию; по одному – у Болехові, Дрогобичі, Золотому Поточі та ін. Можна припустити, що серед заможних міщан поширювалася мода на добротне й оздоблене житло за “стандартами” Львова, Івано-Франківська, Коломиї. Першість у цьому тримав Трускавець, завдяки своєму курортно-відпочинковому статусу. Очевидно, звідси вишуканість планово-просторового проектування й декору пансіонатів, вілл й особняків. Тут переважно зустрічається імітація фахверка як модної для Західної Європи архітектурно-декоративної ідеї початку ХХ століття. Застосування фахверкового оздоблення в трускавецьких віллах і пансіонатах є доволі умовним, вірогідніше, натяком, ніж справжньою демонстрацією його декоративних можливостей, якщо порівнювати з аналогами Коломиї або ж Івано-Франківська, де стовпи й рамкові з'єднання виразно виступають на поверхні стіни будівлі.

Профільовані стовпи з відкосами частіше застосовували у Ворохті й Трускавці. Здається, це було пов'язано з більшим впливом фольклорних традицій, які також проникали в стилістику модерну. Такі будівлі обходилися замовникам значно дорожче, але й виглядали чарівніше. Наприклад, вілла Гопляна, що на майдані Кобзаря, 3 у Трускавці, вражає досконалістю профільювання стовпів, які на кожному рівні висоти мають інший пластичний силует. Загалом уся планово-просторова структура будівлі, профільювання й шалювання деталей дуже нагадують середньовічну міську споруду з галереями, до певної міри й панську сільську садибу, що, звичайно, набула більших масштабів і пишніших форм. Аналогічне застосування фольклорних мотивів у Народному домі смт Ворохта. Натомість стовпи галерей, ганків, балконів у Коломиї, Івано-Франківську та інших містах Покуття не мають профільювання. Отже, стовпові конструкції в Україні, а також і в сусідніх країнах, належать до універсальних деталей, які рідко заховають локальні чи національні характеристики. Натомість відкоси, що візуально єднають конструкції стовпів у цілісну систему, переважно мають унікальні форми, силуети та пластичні особливості. Наприклад, фігурні відкоси зустрічаються в Трускавці, Тлумачі, дугоподібні – у Ворохті, Трускавці, ажурно-різьблені – у Коломиї.

Обв'язки фронтонів, причілкові й кронштейни, які кріпляться разом із ними, мають також аналогічні відміни. Більшість обв'язок позначені загальними рисами, стабільністю відповідної конструкції, тобто універсальністю декоративних обрисів і функцій зміцнення крокв. Найрізноманітніші типи обв'язок у Коломиї, тоді як у Трускавці переважають прямокутні й округлі. При цьому вони переважно закриті ажурним різьбленням. Дерев'яні кронштейни мають різноманітні декоративні інтерпретації, що особливо добре помітно на будинках стилю модерн й ар-деко в Івано-Франківську.

Найоригінальніші й неповторні ті частини міських будівель кінця ХІХ – першої третини ХХ ст., які мають ажурне та накладне різьблення фронтонів і причілкові. У Трускавці поширені ажурно-лінійні мотиви у вигляді динамічних закруток за схожістю до декору на вежі будинку в смт Путила Чернівецької обл. Це доволі віддалені населені пункти, щоб можна було припустити запозичення чи роботу одного й того ж майстра, але не виключено, що існував якийсь друкований взірць в альбомі, книзі, доступний для відповідного опрацювання. Це був дуже професійний підхід для вирішення архітектурного декору, натомість народні теслі та різьбярі іноді засвоювали й застосовували традиційні мотиви. Так, силует пташки можна побачити на вишиваних тканинах, настінних розписах, писанках, витинанках, а також дерев'яних виробів. Пташка – часте зображення серед коломиїських різьблених прикрас архітектури – зустрічається й на трускавецьких віллах. Вона – універсальний символ вербального, музичного та пластичного фольклору, але при виконанні в дереві набуває особливих неповторних рис. Наприклад, декор фронтона з пташкою на будинку в Трускавці (вул. О. Довбуша, 20, 1930-ті рр.) відрізняється від прорізної прикраси з пташкою в Коломиї (вул. І. Франка, 73, 1930-ті рр.).

Глухий ажур, що передбачає різноманітні накладні прорізні елементи, також вирізняється унікальними орнаментальними структурами у вигляді стилізованих рослинних стрічок, дзеркально-симетричних композицій тощо. Такі прикраси є на будинках у Львові, Трускавці, Моршині, Івано-Франківську, Коломиї та Косові.

З усіх декоративних деталей архітектури у Львові застосували півкруглі обв'язки фронтонів, які іноді поєднували з масивними кронштейнами або з делікатним ажурним різьбленням площин, що розташовувалися навколо. Унікальними є складні фігурні обв'язки (вони не зустрічаються на Гуцульщині та Покутті) з елементами хвилястих брусів і прямих. Використання такої теслярської обв'язки з ажурністю наскрізьної різьби є на будинку на вулиці І.Свенціцького, 11 [4, с.228]. Шалювання трикутних фронтонів іноді містить традиційний мотив “сонця”, відомий на будинках і віллах у Ворохті, Коломиї, Тлумачі, Івано-Франківську, Трускавці. Однак у Львові він має особливо вишукані риси: подвійні півкола “сонця”, промені розходяться вшир, а найголовніше – старанно профільовані зубчастим фризом вітрові дошки. Крім того, ряд маленьких вентиляційних отворів збагачує пластику фронтона [4, с.229].

Отже, основні типи декоративних деталей міської архітектури, що наділені унікальними особливостями, це: 1) різьблення фронтонів; 2) круглі, подвійно-круглі та фігурні обв'язки; 3) профільовані кронштейни й відкоси стовпів. У структурі орнаментів переважають ажурність й асиметрія рослинних мотивів, переплетених пагонів.

Існують певні складності щодо точності визначення унікальності деталей міських будівель, бо характер архітектурного декору Прикарпаття за окремими технологічно-художніми параметрами, типами конструктивних елементів і мотивами прорізного орнаменту схожий до декору дерев'яних споруд на курортах Польщі (Закопане, Криниця), оздоблення житла в деяких регіонах Молдови, Румунії, Росії, Угорщини й України.

У першу чергу варто розглянути й порівняти декор вілл і пансіонатів Криниці, оскільки це була єдина територія Галичини під владою Австро-Угорщини. Така обставина могла б пояснити спільні універсальні засади оздоблення. Однак їх не так багато, як можна було очікувати. У центрі Криниці на алеї інженера Новотаргського є чотири визначні споруди, виконані в традиціях модерну й ар-деко: вілли “Світязь”, “Біла роза”, “Вітольдівна” і “Старі лазенки”. Сюди необхідно долучити й віллу на вулиці І.Красевського, 12. Із п'яти названих будівель три мають звичайні гладкі стовпи без профілювання та відкоси, дві – з типовою фахверковою конструкцією, однак лише на вежах “Старих лазенок” вона виділена темно-коричневим кольором. На чотирьох віллах застосовані найпростіші хрещаті обв'язки (бантина з прямовисним брусом, який переходить у шпиль і звичайну частину) крайніх кроків фронтонів і причілков. Інших обв'язок, що характерні для архітектури модерну Івано-Франківська, Коломиї, Львова чи Трускавця, не виявлено.

У Криниці відзначаємо вертикальне шалювання фронтонів на трьох будинках і вітрові декоративні дошки, які часто застосовують у Молдові, Румунії, Словаччині й Україні. Кронштейни є на “Старих лазенках” у вигляді решітчастої конструкції й на особняку, що на вулиці І.Красевського, 12.

Найбільше єднає вілли, пансіонати, особняки Польщі й України подібна стилістика ажурного та накладного різьблення фронтонів. Наприклад, прорізні мотиви різьблення з панівними розетами й закрутками-паростками заповнюють трикутні площини хрещатої обв'язки вілли “Біла роза” у Криниці, а також нагадують аналогічну композицію прорізного декору на будинках у Коломиї за адресою: Шопена, 1; Карпатська, 39; І.Франка, 80. Їхня пластика орнаментів значно виразніша й вишуканіша.

Динамічні й досконалі накладні прикраси на віллі “Світязь”, однак ще дрібніші вони на вежах “Старої лазенки”. Тут помітне застосування численних есвидних і трилисних мотивів, які утворюють густе мереживо. На будівлі воно виглядає неначе ювелірна оздоба. Тонкістю виконання орнаментики, що на годинникових вежах “Старої лазенки” у Криниці, можуть конкурувати з візерунками коломиїських майстрів (вул. Карпатська, 42; І.Франка, 178).

Серед рекреаційних будівель Криниці першої третини XX ст., мабуть, не знайти урочистих фронтонів без високих увінчань. Переважають шпиль заввишки 1,5–2,5 м. Вони більші на метр від аналогічних архітектурних деталей Івано-Франківська, Коломиї, Львова. Шпиль вілли “Вітольдівна” сягають два метри, а “Білої рози” – близько трьох і мають кулясто-призма-

тичне профілювання. Вони в поєднанні з прямовисними брусами надають будинку підкресленої стійкості, вертикальності. Важливо, що звисаючі від покрівлі бруси нагадують зимові бурульки або сталактити. Такі деталі не застосовували в Україні. Лишки від перехрещень брусів у конструкції обв'язок дуже короткі, а тому їх не варто брати до уваги.

Отже, високі увінчання (шпилі) на фронтонах польських вілл, а також прямовисні бруси з профільованим теслярським чи токарським завершенням – унікальні особливості архітектурного декору, які годі зустріти на інших теренах.

Будівництво й оздоблення замських вілл та особняків в Австро-Угорщині (точніше, у самій Австрії) здійснювалося за іншими підходами, ніж для міських офіційних споруд державного й громадського призначення. На відміну функціональної концепції О.Вагнера, конструктивістської – А.Лооса, сецесійних тенденцій Й.Гофмана та Й.Ольбреха утверджуються романтичні й фольклорні ідеї декору вілл, які успішно пропагує Гюстав Вольф. Архітектор у своєму альбомі пропонує варіанти декоративного вирішення дерев'яних альтанок, павільйонів, прибудинкових галерей, веранд, ганків тощо [5, с.36–65]. Стовпи й відкоси, за версією автора, можуть бути різьблені або профільовані, детально орнаментовані дошки-фризи та вітрові дошки. Обв'язки крайніх кроків фронтонів у посібнику-альбомі подані кількох типів: хрещата, півкругла й у “три дуги”. Остання не набула поширення, мабуть, через складність виконання.

Г.Вольф представив дванадцять ескізів фронтонів із різьбленим декором. У першому – тонко прорізане зображення у вигляді симетричних закруток із листками-квітами, суцільна дошка виступає тлом як на віллі в Путилі Чернівецької області. Інші фронтони виконані за протилежним принципом: видалене тло, zostалися трав'яні шувароподібні, смугасті або шнурові переплетені композиції, у яких панують силуети квітів: мак, водяна лілія, жоржина тощо. Увінчання фронтонів також квітково-фігурні, але не шпильасті [5, с.56–59]. У всьому шляхетно дотримано сецесійних засад.

Вілли із застосуванням дерев'яного теслярського та різьбярського декору на початку ХХ ст. зведені в містах Зальцбург, Лінц Верхньої Австрії; у регіоні Шпірії – Грац, Канфенберг, Фонедорф та ін. [8, с.31]. Вони не відповідають повністю ескізам Г.Вольфа, однак близькі стилістично; окремі деталі схожі й на прикраси особняків, вілл містечок Гуцульщини й Покуття. Утім останні більше були під впливом місцевих народних традицій, ніж академічної мистецької школи Відня. “Архітектура Австро-Угорщини напередодні Першої світової війни була найпередовішою в Європі. Вона мала розвинуту архітектурну школу, очолювану Вагнером; вона мала такого передового теоретика й блискучого полеміста, як Лоос; насамкінець, її варіант стилю модерн – Сецесіон – і в характері орнаменталізації, і у вирішенні самого об'єму споруди був значно стриманішим, ніж інші аналогічні течії” [9, с.136].

Вплив австрійської архітектури й декоративного мистецтва, що поширився передовсім на терени Австро-Угорської імперії, був очевидним. Однак сила його дії на Польщу, Словаччину, Румунію, Угорщину, Україну була різною, бо не однаковою була готовність сприйняти нові віяння. Україна, зокрема, Гуцульщина й Покуття з їх розвиненими деревообробними ремеслами, мала високий рівень творчого засвоєння ідей модерну, ар-деко.

Прорізний архітектурний декор кінця ХІХ – початку ХХ ст. типовий для Верхнього Поволжя, північних і центральних областей Росії у вигляді віконних наличників, карнизів, обв'язок зрубу й вітрових дощок. Ці прикраси генетично містять декоративні мотиви фіно-угорських і східних мистецьких традицій. Але тут не застосовували профільованих стовпів, відкосів, кронштейнів, різноманітних теслярських обв'язок й увінчань фронтонів, які, власне, і визначають галицьку мистецьку систему оздоблення міських вілл й особняків.

Російський прорізний декор має три джерела походження: перше – давнє глухе “корабельне” різьблення ХVІІІ ст., що, імовірно, прийшло в Росію з Північно-Західної Європи; друге – ажурні узори Сходу; третє – наслідування стилю Ропета, який, починаючи з 1860-х рр., експериментальним шляхом поєднував “візантійські, давньоруські та інші орнаментальні мотиви в дерев'яній архітектурі”. І.Бібікова стверджувала, що різьблення будівель і кораблів виконували ті самі артільні майстрів, водночас подала як аргумент цитату В.Даля із часопису “Зодчий” (1872, №3): “Мистецтво різьблення розвивалося на волзькому кораблебудівництві. Нині, коли давні оздоблені макшани й коноводи поступово витісняються пароходами й бар-

жами, і корабельні різьбярі почали працювати по селах, віконниці, наличники, карнизи й підкрилки до будинків вони вирізують з великим смаком” [10].

На початку XX ст. в орнаментах ажурного й накладного різьблення в Росії найчастіше зустрічаються такі групи традиційних мотивів: квітуче дерево, гілка або паросток, жіноча фігура, трипелюсткова квітка або крин, фігурки пташок, звірів, коней, драконів, есвидні та солярні знаки [6, с.69]. Об’єднуючою основою всіх цих мотивів виступає рослинний орнамент у вигляді симетричних паростків хвилястої гілки із завитками. “Найширше розповсюджений орнамент у вигляді гілочки з листками, що плавно завивається і є основою декору. До нього органічно вплітаються S-подібні фігурки й крин, який схожий іноді на пелюстковий тюльпан; в’юнкий паросток, як правило, переходить у композицію із S-подібних фігур або у два рапорти орнаменту, що сприймаються при побіжному погляді як повторення один одного” [6, с.69]. Аналогічний хвилястий, зигзагоподібний візерунок із закрутками, есиками зустрічається в Україні й у Західній Європі. Вірогідно, ці ідеї розвивалися незалежно на ґрунті середньовічних мистецьких традицій декору.

Ковано-слюсарські деталі архітектури були під впливом модерну й ар-деко не менше, ніж дерев’яні. Це добре помітно при порівнянні художнього металу особняків Австрії, Німеччини, Польщі, Чехії й України.

Основне спрямування стилю модерн лаконічно окреслив Генрі Ван де Вельде: “Я хочу мистецтва, хочу форми, гармонії й лінії” [7, с.113]. Своє стильове розуміння декору він показав через форму, лінію та їх шляхетне узгодження. Саме це простежуємо на характері решіток балконів в Івано-Франківську (вул. Гаркуші, 8; Лепкого, 48) і вхідних металевих дверей, що в будинку на вулиці Василіанок, 54. У першому випадку ще панує динаміка асиметричних ліній, у другому – налагоджений спокійний ритм через поєднання кільцево-овальних і хвилясто-горизонтальних форм. Урешті, на дверях зіставлено (у півкрузі вікна) закрутки неobaroko з прямо-висними прутами вікон на полотнищі дверей, які мають прикраси – маленькі подвійні рамочки та квадратні виступи на ніжках. Суцільні площини дверей розділяють отвори-віконця, оточені голівками круглих заклепок. Усе надзвичайно строго й раціонально. Синтез криволінійних і прямолінійних елементів, отворів і площин творить гармонійний, урівноважений та завершений образ.

Відголоски мотивів neobaroko чи neoklasicizmu іноді поєднуються з мотивами модерну в кованих решітках Коломиї та художнього металу Львова або ж доволі віддалених міст – Миколаєва, Херсона й Одеси [10; 11].

У художній структурі сецесійних решіток Австрії й Чехії відмічено поєднання ліній і площин, комбінації кованих кольорових металів (міді, латуні, бронзи), що служать декоративними акцентами поруч із залізними конструкціями [7, с.120]. В Україні не застосовують дорогих кольорових металів, однак лінійно-площинний характер мають архітектурні деталі Коломиї, Івано-Франківська, Львова.

У Росії популярності набувають ковани металеві решітки, кронштейни, вхідні дашки, лінійно-візерункові композиції з волют, спіралей, кілець, есиків, ромбиків, пік тощо. Вони відрізняються від тих, що побутували в Україні (зокрема, Гуцульщині та Покутті). Їхні тонкі мережива полотен нагадують філігранні східні мотиви [12].

Після Першої світової війни ощадливість прикрас у кованому металі стає нормою. Наприклад, поруччя балконів Коломиї, що на площі Шевченка 18, 19 або ж на вулиці С.Петлюри, 10. Аналогічно в Криниці (Польща) балкон будівлі “Старі лазенки” складається з низки вертикальних гранчастих і торсированих прутів. Підтвердження лаконізму в кованому декорі архітектури можна знайти в Познані й Вроцлаві, Празі й Берліні [7, с.129–132]. Очевидно, це стало результатом енергійної й талановитої полеміки А.Лооса, який боровся з оздобленням архітектури, віддаючи перевагу її функціональності та пропорційності форми. Слід віддати належне й авангардним течіям, які через геометризацию структур, узагальнення й лаконізм вираження сприяли становленню основ ар-деко. У художньому металі це був стриманий і раціонально вмотивований декор архітектури.

Висновки. Оздоблені архітектурні деталі міських особняків і вілл спорадично зустрічаються не лише на Гуцульщині та Покутті, але й за їхніми межами – у східному та північному напрямках: на теренах бойківського Підгір’я, Опілля та Західного Поділля.

Фахверкові, стовпові конструкції будівель, за винятком відкосів, в Україні й у сусідніх країнах відзначаються простою універсальною формою. Більшість обв'язок, які мають сталі конструкції, виконують загальні функції зміцнення крокв і покрівлі, несуть усталені декоративні обриси: хрест, прямокутник, квадрат, лук, півколо.

У шалюванні фронтонів в Україні улюбленим є мотив “сонця”, натомість у Польщі, Австрії переважає прямовисне або косе “ялинкове” формування фронтонних щитів.

Унікальністю наділені круглі, подвійно-круглі та фігурні обв'язки, профільовані кронштейни, відкоси стовпів, ажурне й накладне різьблення фронтонів. З'ясовано, що оригінальною особливістю архітектурного декору вілл і пансіонатів Гуцульщини й Покуття є ажурне та накладне різьблення рослинних мотивів, плетення пагонів і квітів. Подібна стилістика різьблення єднає вілли й пансіонати України та Польщі, водночас оригінальною особливістю польських вілл є високі шпилі та звисаючі профільовані бруси.

Визначено деяку схожість між декорами особняків, вілл України й Австрії, але якщо перші зазнали фольклорного впливу, то другі – академічної школи архітектури.

Російський прорізнний декор будівель хоч і схожий до українського, що має вигляд хвилястих зигзагоподібних візерунків, есіків, однак останній розвинувся незалежно на ґрунті середньовічних східних і європейських мистецьких традицій.

В оздобленні ковано-слюсарських деталей архітектури переважає універсальність тектоніки та стилістики орнаментальних мотивів. У металевих решітках поєднуються відголоски неobaroco, neoclassicismu з художніми особливостями модерну.

1. Радченко А. Г. Стилістика деталей міської архітектури Гуцульщини та Покуття першої третини ХХ століття / А. Г. Радченко // Мистецтвознавство '07. – № 1. Науковий збірник. – Львів : СКІМ, 2007. – С. 123–134.
2. Радченко А. Г. Металевий декор міських вілл Гуцульщини і Покуття / А. Г. Радченко // Народознавчі зошити. – 2007. – № 3–4. – С. 331–335.
3. Боднар О. Я. Золотий переріз і неевклідова геометрія в науці та мистецтві / О. Боднар. – Львів, 2005. – 223 с.
4. Станкевич М. Є. Українське художнє дерево XVI–XX ст. / М. Є. Станкевич. – Львів : Ін-т народознавства, 2002. – 480 с. : іл.
5. Wolf G. Wolf's Garter Lauben Verandas und Gerbelverungen / G. Wolf. – Leipzig, 1906. – 67 s.
6. Рождественская С. Б. Русская народная художественная традиция в современном обществе / С. Б. Рождественская. – М. : Наука, 1981. – 206 с. : ил.
7. Семерак Г. Художественнаяковка и слесарное искусство / Г. Семерак, К. Богман. – М. : Машиностроение, 1982. – 232 с. : ил.
8. Selz P. Art Nouveau. Art and Design at the Turn of the Century / P. Selz. – New York, 1961. – 319 p.
9. Келлер Б. Архитектура Австро-Венгрии / Б. Келлер // Всеобщая история архитектуры : в 12 т. – Т. 10 : Архитектура XIX – начала XX вв. – М. : Изд. по строительству, 1972. – 266 с.
10. Малина В. В. Народне мистецтво півдня України. Кінець XIX – початок XX ст.: на матеріалах Миколаївської, Одеської, Херсонської областей : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтв. : спец. 17.00.06. “Декоративне і прикладне мистецтво” / В. В. Малина ; Львів. акад. мистецтв. – Львів, 1999. – 20 с.
11. Шаргородский Ф. Декоративные решетки Одессы / Ф. Шаргородский // Декоративное искусство СССР. – 1981. – № 8. – С. 34–35.
12. Горбачев В. Железные кружева / В. Горбачев // Декоративное искусство СССР. – 1977. – № 1. – С. 36–38.

В статье рассматриваются памятники архитектурного декора конца XIX – первой трети XX в. Гуцульщины и Покуття. Проводится сравнение орнаментальных мотивов, структуры обрамления и технологии изготовления декоративных деталей. Определено некоторое сходство между декорами особняков, вилл Украины, Польши, Австрии.

Ключевые слова: *модерн, ар-деко, сквозная резьба, виллы, профилированные столбы.*

The article sights of architectural decoration of the late 19th and first third 20th century Hutsul and Pokuttya. A comparison of ornamental motifs, structure, finishes and manufacturing techniques of decorative details. Determined some similarity between the decoration flats, villas Ukraine, Poland, Austria.

Key words: *modern, Art Deco, through carving, villas, profiled poles.*